

Undervisning och bedömning i svenska på högstadiet

Elever i årskurs 7 skriver saga och recension

Anna-Maija Norberg

Licentiatuppsats i språkdidaktik

Forskningsfrågor

1. Vilket ämnesinnehåll får stort utrymme i skrift- och bedömningshändelserna, och vad framstår därmed som viktigt och tillgängligt för elever att lära? (VAD)
2. På vilka sätt lyfts innehållet fram i skrift- och bedömningshändelserna, och vilket kunnande framstår därmed som viktigt och tillgängligt för elever att lära? (HUR och VAD)
3. Vad framstår som syftet med bedömningshändelserna? (VARFÖR och VAD)

Teoretiska begrepp

- Utgångspunkt: Skriftpraktik/Skrifthändelse (Barton, 2007): En händelse där det skrivna ordet på något sätt har en roll.
- Bedömningspraktik/Bedömningshändelse (Brookhart, 1997): En händelse där någon form av kunskapsbedömning sker.
- Samstämmighet (jfr alignment, Biggs, 2003).
Här: En kvalitativ jämförelse mellan undervisning och bedömning.

Teoretiska begrepp

- Kunnande (Dewey & Bentley, 1949): Vad elever "gör" med ämnesinnehåll/kunskap, t.ex. memorerar *sagodrag*; identifierar *sagodrag* i en text; använder *sagodrag* i egen saga.
- Skrivdiskurs (Ivanič, 2004)

Bedömningshändelse (Brookhart, 1997)

- En händelse där någon form av kunskapsbedömning görs.
- Formativ eller summativ. Skriftlig eller muntlig.
- Vilket kunnande efterfrågas?
- Bedömningshändelser formar elevens syn på vad som är viktigt att lära sig i olika ämnen och elevens syn på sig själv som den lärande.
- Bedömningshändelser formar klassrummets atmosfär.
- "Samma" bedömning blir olika i olika klassrum.

Material och metod

- En klass i åk 7, två undervisningsavsnitt: en saga och en recension.
- Video- och ljudinspelning av 20 lektioner. Lärarledd klassrumsinteraktion.
- Materialbaserade observjuer: läraren bedömer elevtexter högt. Videoinspelning.
- Bedömningsmallar.
- Lärarens lektionsmaterial.
- Lärarens skriftliga återkoppling i elevtexterna.

Analysprocess

- Identifiering och klassificering av ämnesinnehåll i undervisningen och vid bedömningen av elevtexterna.
- Analys av frågor, svar och återkoppling i den lärarledda interaktionen för att identifiera bedömningshändelser i undervisningen.
- Jämförelse mellan undervisningen (inklusive den formativa bedömningen) och bedömningen av de färdiga texterna.

Resultat: Ämnesinnehåll i lärarledd klassrumsinteraktion

Saga (535 min):

- "Sagodrag" (154 min)
- "Budskap och sensmoral" (40 min)
- "Språkregler" (29 min)
- "Dramaturgi" (18 min)

**Slutna bedömnings-
händelser som efter-
frågar reproduktion.**

Bokrecension (565 min):

- "Skönlitterär bok" (109 min)
- "Analys" (101 min)
- "Recensionens innehåll och form" (41 min).

**Öppna bedömnings-
händelser som efter-
frågar mental process.**

Exempel från klassrumsinteraktionen:

Saga, lektion 1

- L: Hon kom upp och hon kom ner. Är det nån som kommer ihåg hur många gånger hon kom upp och ner? (*sluten fråga*)
- Elin: Tre.
- L: Tre, ja! Tre är en siffra att komma ihåg! Jättebra! Mera? (*förstärkt bekräftande å.k.*)
- Karl: Sju.
- L: Sju! Det här kan ju ni! Ni har skrivit sagor förut?

Exempel från klassrumsinteraktionen:

Recension, lektion 4

Stockholms
universitet

- L: Vad hade Marko för miljö då? (*sluten fråga*)
- Danne: Zombiemiljö.
- L: Okej, och hur vet man det? Hur beskriver man en zombiemiljö? (*öppen fråga*)
- Danne: Blod.
- L: Blod. Hur vet man att det är, det är en skräckhistoria, förstår jag. Hur får man den känslan då? (*förklarande å.k.*)
- Marko: Kanske att det är grått.
- L: Gråa färger, okej. Var är det nånstans /---/ är det på landet, i en stad. (*framåtsyftande å.k.*)
- Marko: I en stad. /---/Alltså det utspelar sig både på landet och i stan, mest i stan.
- L: Har du nån beskrivning, nån mening som visar att det är i en stad? [Marko säger inget.] Nåt som händer. [Marko rynkar på pannan och säger inget.] /---/ Jag vill att ni sen när ni skriver er recension och skriver att det är i en stad så vill jag att ni skriver att de gick i trånga gränder. /---/ Man behöver kunna ge exempel.

Resultat: bedömning av texterna; betyg och ämnesinnehåll som påverkar betyget mest

Text/Betyg	A	C	E	Ej betyg
Saga	12	11	7	
Recension	1	10	18	1

Saga: *sagodrag*; skrivregler; dramaturgi

Recension: *analys*; recensionens innehåll och form; skrivregler

Resultat: samstämmighet

- Det finns en övergripande samstämmighet mellan undervisning, formativ bedömning och summativ bedömning när det gäller *skrivuppgiftens innehåll*.
- Skrivandets *hantverksmässiga aspekter* tas inte upp i undervisningen.
- **Recension:**
Mycket av undervisningstiden ägnas åt läsning. I examinationen bedöms både läsning och skrivande.

Resultat: samstämmighet

Dessutom:

- En motsägelse mellan tradition och förändring i samband med textbedömningen:
- **Saga:** *Texttyp* (förändring) vs. *Intressant, engagerande text* (tradition – men tas inte upp i undervisningen).
- **Recension:** *Texttyp* (förändring) vs. *Språkligt korrekt text/formalia* (tradition – men tas inte upp i undervisningen).

Resultat: bedömningshändelser

- Lärarens frågor leder eleverna mot ett visst kunnande MEN även elevsvaren och återkopplingen avgör bedömningens innehåll.
- Syften (i förhållande till ämnesinnehåll):
Introducerande, undersökande, utvidgande, repeterande, summerande, förhörande.
Analyserande; klargörande; konkretiserande, preciserande; kontrollerande.

Några slutsatser

- Lärare behöver reflektera över vilket kunnande som efterfrågas i undervisningen och i bedömningen. Finns det en samstämmighet?
- Vad innebär det att skriva en viss texttyp i en viss årskurs? Vad kan man kräva? Viktigt att tänka på innan man planerar sin undervisning.
- Det behövs mer forskning om relationen mellan undervisning och olika former av bedömning.

Resultat: didaktiska utmaningar i samband med textbedömning

Undervisning/ textbedömning	Kunskapskrav	Återkoppling
1. Texten innehåller allt undervisningen handlat om men känns inte som ett A.	4. Vilka krav kan man ställa på texter skrivna av elever i årskurs 7?	8. Vilken återkoppling kan man ge till A-sagor?
2. Texten saknar viktigt innehåll utifrån undervisningen men känns som ett C.	5. Hur många kunskapskrav kan man testa i en uppgift?	
3. Hur bedömer man om läraren brustit i undervisningen?	6. Kunskapskraven täcker inte allt.	
	7. Kunskapskraven är svårtolkade, vilket kan leda till en relativ bedömning.	